

СТЕПАНУ ЮРІЙОВИЧУ ЧУНДАКУ – 75

Ніщо велике ніколи не було досягнуто без ентузіазму.

Р. Емерсон

ЧУНДАК СТЕПАН ЮРІЙОВИЧ, доктор хімічних наук, професор, професор кафедри екології та охорони навколишнього середовища Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», заслужений професор Ужгородського національного університету, член Наукової Ради «Неорганічна хімія» Національної академії наук України, член Західного наукового центру з хімії НАН і МОН України, академік Української Технологічної Академії, «Відмінник освіти України».

Свій славний ювілей з нагоди 75-річчя від дня народження 30 березня 2022 року відсвяткував Степан Юрійович Чундак, доктор хімічних наук, професор, професор кафедри екології та охорони навколишнього середовища ДВНЗ «УжНУ», заслужений професор Ужгородського національного університету. Він народився 30 березня 1947 року в мальовничому куточку Карпат – с. Стрипа Ужгородського району Закарпатської області, в сім'ї селян.

Своє життя Чундак С.Ю. тісно пов'язав із науковими дослідженнями в області хімії та екології. Здобутки і результати наукової та педагогічної діяльності високоповажного професора відомі не тільки на вітчизняній ниві, але й далеко за її межами. В цій багатогранній неординарній особистості, відвертій, доброзичливій, щирій людині успішно поєдналися не тільки здібності талановитого вченого-науковця, висококваліфікованого педагога, але й принципового і мудрого керівника, наставника, вміння генерувати нові наукові ідеї та успішно реалізувати їх в різних сферах діяльності.

З 1962 по 1965 рік Степан Юрійович навчався у Великолазівській середній школі, яку закінчив із золотою медаллю. Саме в той

час допитливий учень захопився хімією. Цю любов до предмету прищепив йому талановитий вчитель хімії Гончаренко Володимир Андрійович. Досвідчений педагог одним з перших зумів розгледіти талант та хист майбутнього професора, що стало поштовхом до розкриття для хлопця широких можливостей хімії як науки.

Успіхи в навчанні та цікавість експериментувати сприяли вступу молодого і допитливого Чундак С.Ю. на хімічний факультет Ужгородського державного університету, успішно склавши вступний іспит. Як показав час, Степан Юрійович жодного разу не пошкодував про свій професійний вибір. Вже на другому році навчання на хімічному факультеті він почав активно займатись науково-дослідною роботою в науковому студентському гуртку кафедри аналітичної хімії.

Після успішного закінчення хімічного факультету УжДУ в 1970 році Чундак С.Ю. отримав рекомендації для вступу в аспірантуру. Скориставшись нагодою, в цьому ж році молодий науковець став аспірантом кафедри загальної та неорганічної хімії. Свою кандидатську роботу в області координаційної хімії виконував під керівництвом к.х.н., доц., завідувачем

кафедри загальної та неорганічної хімії Буцко С.С. При цьому в період з травня 1971 р. по травень 1972 р. проходив дійсну строкову військову службу. Після закінчення аспірантури з січня 1975 р. по травень 1978 р. Чундак С.Ю. працював в науково-дослідному секторі Ужгородського державного університету на посадах інженера, молодшого наукового співробітника, а далі завідувача лабораторіями кафедри загальної та неорганічної хімії УжДУ.

За роки навчання в аспірантурі Степану Юрійовичу пощастило мати доленосні зустрічі та співпрацю з відомим вченим в області координаційної хімії, на той час доктором хімічних наук, а пізніше вже академіком АН Республіки Молдова Гербелеу Миколою Васильовичем. Результатом закінчення Чундаком С.Ю. аспірантури стало написання кандидатської дисертації на тему: «Координационные соединения 3d-металлов с гидразидами нафтоиных, фенилуксусной кислот и их салицилиденгидразонами» на здобуття наукового ступеня кандидата хімічних наук. Після її успішного захисту в березні 1977 року в Інституті загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського АН України (м. Київ), С.Ю. Чундак розпочав педагогічну кар'єру на посаді асистента кафедри аналітичної хімії УжДУ, а в жовтні 1987 р. – обирається на посаду доцента цієї ж кафедри, багато часу присвячуючи і громадській роботі. Враховуючи великий потенціал молодого перспективного науковця Міністерство освіти СРСР в 1984-1985 навчальному році направило його на річне стажування в Новосадський університет в Югославії. Саме там, працюючи під керівництвом професора Вукадіна Леоваца, викристалізувалася тема майбутньої докторської дисертації.

У жовтні 1988 року рішенням Вищої Атестаційної комісії СРСР Чундаку С.Ю. присвоєно вчене звання доцента і він продовжив свою подальшу педагогічну, навчально-методичну та наукову діяльність на кафедрі аналітичної хімії. У 1992 році Чундак С.Ю. став завідувачем кафедри аналітичної хімії. На цій посаді професор пропрацював до 1 вересня 2001 року. Впродовж зазначеного часу на цій кафедрі панувала активна та плідна науково-дослідна

робота. За період перебування Степана Юрійовича на посаді завідувача кафедрою аналітичної хімії було захищено 3 докторські дисертації (Балог Й.С., Чундак С.Ю., Базель Я.Р.) та 8 кандидатських дисертацій (Студеняк Я.І., Сухарев С.М., Сухарева О.Ю., Воронич О.Г., тощо). Результати наукових досліджень Чундака С.Ю. лягли в основу його докторської дисертації на здобуття наукового ступеня доктора хімічних наук на тему «Координаційна хімія 3-d металів з органічними похідними гідрозину». Дану роботу було успішно захищено ним у жовтні 1996 року в Інституті загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України. Вчене звання професора затверджено в грудні 1998 року. Паралельно з написанням докторської дисертації Степан Юрійович плідно керував науковими роботами аспірантів.

Враховуючи його якості вмілого організатора, досвідченого педагога і висококваліфікованого науковця, ректор УжНУ, д.ф.-м.н., проф. Сливка В.Ю. у 2001 році після виникнення вакансії на посаду завідувача кафедри хімічної технології та виробничої екології запропонував Степану Юрійовичу очолити кафедру. З 1 вересня 2001 року Чундак С.Ю. впродовж 19 років успішно керував цією кафедрою, примножуючи досягнення та успіхи колективу кафедри в навчальній, навчально-методичній, науково-дослідній, навчально-виховній, громадській та інших видах діяльності. З 2020 року перейшов на посаду професора кафедри. Враховуючи вимоги часу, кафедра в 2002 році була перейменована на кафедру екології та охорони навколишнього середовища. У структурі хімічного факультету вона готує фахівців в галузі екології, яка зараз є дуже актуальною проблемою не тільки для Закарпаття, але й всієї держави загалом. Щоб найефективніше використати науковий потенціал цієї кафедри Чундак С.Ю. приклав всіх зусиль та свої професійні якості для формування відповідного наукового напрямку кафедри. Саме за цей період Степан Юрійович на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища створив новий перспективний напрямок наукових досліджень: «Розробка теоретичних та практичних методів моніторингу об'єктів

технологічних процесів та навколишнього середовища», згідно якого під керівництвом Чундака С.Ю. на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища (ЕОНС) стали виконуватись як фундаментальні, так і прикладні наукові дослідження. За даною тематикою пріоритетними напрямками досліджень стали:

- розробка методів і технологій утилізації промислових відходів, очистки стічних вод та засобів екологізації виробничої сфери;
- розробка та вдосконалення методів і методик моніторингу стану довкілля, пошук нових функціональних матеріалів для розробки засобів моніторингу;
- вдосконалення процедури оцінки екологічного стану об'єктів довкілля, проведення моніторингових досліджень, прогнозування та моделювання процесів в навколишньому природному середовищі, тощо.

Водночас під науковим керівництвом Чундака С.Ю. на кафедрі ЕОНС стали виконуватись важливі держбюджетні теми і щодо розробки нових технологій по утилізації промислових відходів різних виробництв, які безпосередньо пов'язані з вирішенням екологічних проблем Закарпаття та з рекреаційним потенціалом краю. Вони спрямовані на захист об'єктів навколишнього середовища, а частина з них успішно була впроваджена у виробництво та практику як нові харчові добавки, бальзами та фіточаї, розроблено і впроваджено технології очистки стічних вод, методики моніторингу об'єктів довкілля, а також нормативів стану природних об'єктів. Співробітники кафедри на чолі з Чундаком С.Ю. займались вдосконаленням технологій очистки стічних вод (ДБ-621П) та комплексної переробки рослинної сировини області (ДБ-549П), а також розробкою біологічно активних добавок (ДБ-660П, ДБ-730П). Таким чином розроблено та організовано виробництво бальзаму «Легенда Карпат», який був відзначений у номінації «Кращий вітчизняний товар року 2005» на Всеукраїнській виставці-конкурсі «Експоцентр України». З часом акценти наукової роботи змістились у бік проведення

радіоекологічних і хімічних моніторингових досліджень (ДБ-731П, ДБ-780П). Згодом основні наукові дослідження а кафедрі ЕОНС стали проводитись за науковою тематикою кафедри «Дослідження координаційних сполук та інших аналітичних форм для розробки методів моніторингу об'єктів довкілля та технологічних процесів» (номер державної реєстрації 0116U003933).

Степан Юрійович Чундак щорічно приймає активну участь у роботі багатьох міжнародних, всеукраїнських, регіональних, загальноуніверситетських конференцій та симпозіумів. Важливе значення в своїй професійній діяльності Степан Юрійович приділяє і ефективній роботі зі студентською молоддю, а також підтримці студентських ініціатив та талантів. З цією метою, за рекомендацією МОН України, під керівництвом проф. Чундака С.Ю. на базі кафедри УжНУ були організовані і успішно проведені три Всеукраїнські наукові студентські конференції з міжнародною участю «Екологічна безпека довкілля. Проблеми та шляхи вирішення» (2002, 2006, 2009 рр.), а також організовано і проведено 3 наукові конференції різних рівнів, зокрема:

- Міжнародний науково-практичний семінар «Відповідальність за Створіння і сталий розвиток Верхнього Потисся». – 16-17 травня 2010 р. – Ужгород;

- Міжнародна науково-практична конференція «Відповідальність за Створіння та енергетичні виклики сьогодення в Східній Європі». – 6-11 травня 2011р. – Ужгород;

- Міжнародна науково-практична конференція «Карпатська конференція з проблем охорони довкілля» (Carpathian environmental Conference – СЕС-2011). – 15-18 травня 2011 р. – Мукачєво-Ужгород.

Чундак С.Ю. разом з іншими колегами кафедри ЕОНС виступив співорганізатором семінару-тренінгу з міжнародною участю «Чорнобиль: проблеми, перспективи, технології захисту довкілля»; присвяченому вшануванню 35-річчю пам'яті жертв та постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС і відзначенню Дня охорони навколишнього середовища.

Слід зазначити, що понад 50 років плідної праці на факультеті в Степана Юрійовича завжди складалися добрі

стосунки з колегами по роботі та зі студентами. Будучи людиною комунікабельною та доброзичливою, Степан Юрійович все ж таки залишається принциповим, вимогливим, справедливим і дуже відповідальним. Саме завдяки цим якостям, ректор університету неодноразово призначав Чундака С.Ю. на відповідальні посади в університеті: заступника відповідального секретаря, відповідальним секретарем Приймальної комісії університету, головою предметної комісії з хімії, тощо.

Весною 2001 року заслужений професор працював у складі обласної комісії по виявленню причин паводків на Закарпатті і виробленню рекомендацій по їх усуненню в майбутньому. Висновки цієї комісії були повністю підтримані як вченими Закарпаття, так і населенням регіону. З метою якісного забезпечення студентів вишів необхідною сучасною навчально-методичною літературою д.х.н., проф. Чундак С.Ю. разом зі співробітниками кафедри підготував і видав понад 25 навчальних, навчально-методичних та методичних посібників для студентів хімічного, стоматологічного і біологічного факультетів вищих навчальних закладів. Зокрема, 2 навчальні посібники для студентів спец. «Екологія та охорона навколишнього середовища» вищих навчальних закладів отримали гриф МОНУ:

1. Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Техноекологія та охорона навколишнього середовища: Навч. посібник. – Львів: Новий світ-2000, 2004. – 225 с.

2. Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Основи екології та охорони довкілля: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної л-ри, 2006. – 394 с.

Водночас проф. Чундак С.Ю. є чудовим лектором, лекції якого завжди добре продумані і вирізняються чіткістю, логічною послідовністю, науковістю та глибокою змістовністю. Саме тому студенти з великим задоволенням їх відвідують, набуваючи знань, практичних навичок і вмінь у висококваліфікованого педагога. Зокрема, професором розроблено основні лекційні курси з наступних навчальних дисциплін:

• для студентів спец. «Хімія»: «Аналітична хімія», «Фізико-хімічних

методи аналізу», «Хімія комплексних сполук»;

• для студентів спец. «Стоматологія»: «Медична хімія»;

• для студентів спец. «Біологія» та «Біологія. Середня освіта»: «Неорганічна хімія»;

• для студентів спец. «Екологія та охорона навколишнього середовища»: «Моніторинг об'єктів довкілля», «Хімія з основами біогеохімії», «Методологія та організація наукових досліджень», «Екологічні проблеми України», тощо.

Вказані дисципліни Степан Юрійович читає студентам зазначених спеціальностей і по сьогодні.

Результатом вагомої плідної науково-дослідної діяльності проф. Чундака С.Ю. стало і опублікування ним в співавторстві зі співробітниками очолюваних ним кафедр понад 250 наукових праць у фахових міжнародних та вітчизняних виданнях, з яких 225 наукових та 25 науково-методичного характеру; у тому числі понад 80 публікацій у фахових виданнях, а 37 – у наукометричних виданнях. Навчальний посібник «Основи хімії комплексних сполук», написаний і опублікований у 2019 році Чундаком С.Ю. у співавторстві з професором Барчієм І.Є. став одним із переможців у конкурсі навчально-методичних видань ДВНЗ «УжНУ» у 2020 році. Чундак С.Ю. є співавтором 3 монографій та 16 патентів на винаходи. Патент на винахід № 96373 «Спосіб екстракційно-фотометричного визначення хрому(III)» (авторів Сухарев С.М., Сухарева О.Ю., Чундак С.Ю., Делеган-Кокайко С.В., Петканич А.М.), який опублікований у бюлетені № 20 від 25.10.2011 р., був відзначений як переможець конкурсу патентів «Винахід-2012» як кращий винахід – 2012 у Закарпатській області (Наказ Державної служби інтелектуальної власності України від 03.04.2013 року, № 300-Н).

Сповнений оптимізмом, невичерпною енергією, творчим ентузіазмом і новими науковими ідеями, Степан Юрійович завжди допомагав, підтримував і давав дорогу молодим науковцям. Як результат, під вмілим науковим керівництвом С.Ю. Чундака успішно захищені 4 кандидатські дисертації (Сухарев С.М., Сухарева О.Ю.,

Чонка І.І., Роман Л.Ю.) та одна докторська дисертація (Сухарев С.М.).

Плідна наукова та навчально-педагогічна діяльність д.х.н., професора Чундака С.Ю., його вагомі досягнення в галузях неорганічної, аналітичної хімії, екології отримали державне визнання. Гідним підтвердженням цього стало нагородження Степана Юрійовича грамотою Міністерства освіти і науки України, нагрудним знаком «Відмінник освіти України» та присвоєння почесного звання заслуженого професора Ужгородського національного університету. Високий фаховий рівень як науковця і педагога Чундака С.Ю. підтверджується й тим, що вже тривалий час він є членом Наукової Ради «Неорганічна хімія» Національної академії наук України, членом Західного наукового центру з хімії НАН і МОН України, обраний академіком Української Технологічної Академії, був заступником голови Державної акредитаційної комісії з природничих наук Міністерства освіти і науки України, приймав активну участь в розробці стандарту МОНУ щодо підготовки фахівців з екології. Понад 20 років д.х.н., проф. Чундак С.Ю. успішно працював головним редактором фахового наукового журналу «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Хімія», за що особливу вдячність і повагу висловлює йому колектив факультету та УжНУ. Також Степан Юрійович – член оргкомітетів щодо організації та проведення щорічних обласних учнівських олімпіад з хімії; член журі обласних та республіканських олімпіад юних хіміків, голова обласних журі по двох секціях: «Охорона довкілля та раціональне природокористування» і «Фундаментальна екологія» по захисту конкурсних науково-дослідних робіт III етапу членів МАНУ з хімії та екології, активний громадський діяч з проблеми захисту навколишнього середовища регіону.

За одержані результати в навчальній, навчально-методичній, науковій та громадській діяльності, а також якісної підготовки висококваліфікованих фахівців д.х.н., проф. Чундак С.Ю. неодноразово нагороджувався Почесними грамотами та

подяками Закарпатської обласної ради, Закарпатської обласної державної адміністрації, Ужгородської міської ради та ректора Ужгородського національного університету.

Особливою гордістю професора Чундака С.Ю. є його сини: Степан – кандидат медичних наук, доцент медичного факультету ДВНЗ «УжНУ» та Михайло, який після закінчення з відзнакою фізичного факультету УжНУ захистив кандидатську дисертацію (PhD) у Карловому університеті (Чехія). Вони гідно продовжують і примножують славні здобутки батька, ставши успішними в обраних сферах діяльності.

Окрім схильності до наукової діяльності Чундак С.Ю. вирізняється своєю шаную української культури та мистецтва. Степан Юрійович прекрасно співає і є справжнім патріотом своєї країни. Українську культуру, оспівану в піснях, він з радістю доносить до студентської та викладацької аудиторії. Саме любов до співу і привела його ще в 1977 році у викладацьку капелу «Боян». Степан Юрійович закоханий в неперевершену красу Карпатських гір, дзвінкі потоки, прекрасні ліси рідного краю, всією душею вболіваючи за них. Будучи непересічною, талановитою і творчою людиною, Чундак С.Ю. написав багато власних віршів та пісень. Зокрема ним створено навіть гімн, присвячений і подарований рідному хімічному факультету ДВНЗ «УжНУ» (зараз навчально-науковий інститут хімії та екології).

На сьогодні Закарпаття славиться чудовою школою хіміків та екологів, відомою далеко за його межами, у становленні і розвитку якої вагоме значення відіграє хімічний факультет ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Безумовно, велика заслуга в цьому належить і заслуженому професору Ужгородського національного університету, доктору хімічних наук, професору Чундаку Степану Юрійовичу.

Людмила Роман

THE 75TH ANNIVERSARY OF CHUNDAK STEPAN YURIYOVICH

S.Yu. Chundak born on March 30, 1947 in the village of Stripa. In 1965 he entered the first year of the chemical faculty of Uzhhorod National University, which graduated in 1970. During 1970-1974 he studied at postgraduate studies. In 1977 defended his dissertation for the degree of a candidate of chemical sciences, in 1988 he received the title of assistant professor. In 1996 he defended his dissertation for the degree of a doctor of chemical sciences, in 1998 he received the academic rank of professor. During 1992-2001 he worked as the head of the department of analytical chemistry, 2001-2020 – head Department of Ecology and Environmental Protection of Uzhhorod National University, since 2020, he has professor this Department. He is a specialist in coordinating chemistry, chemical engineering and ecology. Under his scientific guidance, 4 candidate dissertations and one doctoral dissertation are protected. Has more than 250 publications in professional international and national scientific publications, is the author of 16 patents for inventions and more than 30 educational and methodological aids for students of higher educational establishments.